

IV. ΟΙ ΣΚΟΠΟΙ ΤΩΝ ΚΑΘ' ΕΚΑΣΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

Α'. ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΓΕΝΙΚΗΣ ΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Σκοπός των σχολείων τούτων είναι ή ανάπτυξις των σωματοψυχικῶν δυνάμεων τῶν νέων ἀτόμων, διὰ μαθημάτων παρεχόντων γενικὰς γνώσεις, αἵτινες παρὰ τὴν σημασίαν των καθ' έαυτὰς ἔξελλοσσουν συγχρόνως τὸν νέον ἀνθρωπὸν.

Ἡ γενικὴ αὕτη μόρφωσις διαχωρίζεται μεταπολεμικῶς εἰς δύο κορμοὺς παραλλήλους, τὸν ἐνα στοιχειωδέστερον μὲ παραλλάσσουσαν διάρκειαν καὶ τύπον, τὸν ἀποβλέποντα εἰς τὴν μόρφωσιν τῶν εὐρυτέρων μαζῶν τοῦ λαοῦ καὶ τὸν ἄλλον μὲ ἀπαίτησιν κτήσεως βαθυτέρας προπαιδείας καὶ ισχυροτέρων Ικανοτήτων. Είναι η στοιχειωδῆς ἐκπαίδευσις καὶ η μέση ἐκπαίδευσις.

α'. Τὰ σχολεῖα Στοιχειώδους ἐκπαίδεύσεως.

1. Ἡ διαμόρφωσις τοῦ σκοποῦ των.

Περὶ τὸ ἔκτον ἔτος τῆς ἡλικίας των οἱ παῖδες εἰσάγονται καθολικῶς εἰς τὰς Εύρωπαϊκὰς χώρας εἰς τὴν πρώτην σχολικὴν βαθμίδα, περὶ τῆς διαμορφώσεως τῆς δποίας, τόσον ἐν τῇ κλασσικῇ Ἑλλάδι δσον καὶ εἰς τὰς διαφόρους Εύρωπαϊκὰς χώρας, διμιλήσαμεν προηγουμένως¹.

Ἡ δνομάσια τοῦ πρώτου τύπου σχολείου ποικίλλει εἰς τὰς διαφόρους χώρας. Καλεῖται στοιχειώδες σχολεῖον, ἐπειδὴ αἱ παρεχόμεναι γνώσεις είναι αἱ πλέον ἀπλαῖ. Ἐπειδὴ ἀποτελοῦν τὸ θεμέλιον ἐφ' οὗ οἰκοδομεῖται η περαιτέρω μόρφωσις, καλεῖται καὶ βασικὸν σχολεῖον. Ὁνομάζεται λαϊκὸν σχολεῖον, διότι η παροχὴ του ἀλλὰ καὶ η σπουδὴ του ἐπεκτείνεται ὑποχρεωτικῶς εἰς δλα τὰ τέκνα ἐκάστου λαοῦ. Παρ' ἡμῖν ἐπεκράτησε νὰ δνομάζεται δημοτικὸν σχολεῖον, διότι κατὰ τὸν ίδρυτικὸν νόμον τοῦ 1834 ὠρίζετο, δτι ίδρυοντο τοιαῦτα σχολεῖα εἰς ἔκαστον δῆμον τῆς ἐπικρατείας.

Ο σκοπὸς τοῦ στοιχειώδους ή λαϊκοῦ σχολείου περιέλαβεν, ίδια εἰς τὴν δυτικὴν Εύρωπην, πλείονα στοιχεῖα προσκομιζόμενα βαθμιαῖς ἀπὸ περισσοτέρας ἀφετηρίας. Ἐν πρώτοις ὑπεστηρίζετο συνεχῶς παρὰ τῆς Ἑκκλησίας, ίνα τὰ τέκνα τοῦ λαοῦ κατηχοθνται εἰς τὸ δόγμα των. Ἐπειτα κατὰ τὴν ίδρυσιν τῶν μεγάλων κρατῶν μὲ κεν-

1. Παράβ. σελ. 63 - 65 καὶ 86 - 89.

τρικήν διοικησιν καὶ τὸν παραμερισμὸν τῶν φεουδαρχῶν οἱ μονάρχαι τὸ ὑπεστήριζον, διότι ἔθεωρεῖτο ἀπαραίτητον ὡς μεταβίδον τὴν γνῶσιν περὶ τῆς ἐνιαίας διοικήσεως τοῦ κράτους. Μετὰ τὴν διακήρυξιν τῆς ἀρχῆς τῶν Ἐθνικοτήτων ἔλαβε τὴν μεγίστην διάδοσιν, ὡς μεταβίδον τὰ συστατικὰ στοιχεῖα τῆς Ἐθνικῆς συνειδήσεως, γλωσσαν, Ἰστορίαν, παραδόσεις, τραγούδια καὶ τὸ δλον πνεύμα τοῦ λαοῦ. Μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς καὶ τὴν περιπλοκὴν τῶν περὶ τὰ ἐπαγγέλματα γνώσεων καὶ καθηκόντων ἐνισχύθη πάλιν, διότι καθίστα Ικανοὺς τοὺς νέους πολίτας νὰ ἀσκοῦν δημιουργικῶς τὸ ἐπάγγελμά των. Τέλος συνεχῶς, ἄλλοτε περισσότερον καὶ ἄλλοτε διλιγότερον, ἐτονλέτο ή διὰ τοῦ σχολείου τούτου ἀνύψωσις πρὸς τὸν ἀνθρωπισμόν.

Σήμερον δὲ σκοπὸς τοῦ στοιχειώδους σχολείου δρίζεται ὡς περιλαμβάνων πάντα τὰ στοιχεῖα ταῦτα, ἥτοι τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἐθνικῆς γλώσσης καὶ τὴν Ικανότητα ἀναγνώσεως, γραφῆς καὶ ἐκθέσεως εἰς αὐτήν, τὴν πρακτικὴν ἀριθμητικήν, τὴν Πατριδογνωσίαν καὶ Γεωγραφίαν, τὴν Ἰστορίαν τῆς πατρίδος του καὶ τὴν σημερινὴν δργάνωσίν της εἰς κράτος, τὰς περὶ φύσεως καὶ ζωῆς γενικὰς γνώσεις, τὴν θρησκευτικὴν ζωὴν τῆς Ἐκκλησίας του καὶ τὴν ἡθικὴν ἀγωγήν, τὴν δποίαν δὲν νὰ ἔχῃ πᾶν ἄτομον.

Τὸ στοιχειωδεῖς σχολεῖον εἶναι καθολικὸν ἐπιβαλλόμενον ὑποχρεωτικῶς εἰς δλους τοὺς παῖδας τοὺς ἔχοντας σχολικὴν ἡλικίαν, μὲ κυρώσεις τόσον ἐπὶ τῶν γονέων τῶν μὴ ἀποστελλόντων τὰ τέκνα τῶν εἰς τὸ σχολεῖον, δσον καὶ τῶν ιδίων τῶν νέων ἀτόμων ἔπειτα, ἐὰν δὲν ἀποπερατώσουν τὴν κατὰ νόμον πρώτην σχολικὴν σκούδην.

Τὸ στοιχειωδεῖς σχολεῖον εἶναι ἔθνικὸν σχολεῖον, διότι δλοι οἱ νέοι "Ἐλληνες πολίται δέον νὰ φοιτήσουν εἰς σχολείον ιδρυμένον εἴτε ὑπὸ τοῦ κράτους, εἴτε ὑπὸ ιδιώτου "Ἐλληνος πολίτου ἀκολουθούντος τὸ δρισμένον διὰ τὰ κρατικὰ σχολεῖα πρόγραμμα ἐργασίας, καὶ τοῦτο ἵνα ἀποκτοῦν δλοι μίαν ἐνιαίαν ἐλληνικὴν συνείδησιν¹.

1. Μόλις τὸ 1930 ὁρίσθη διὰ Νόμου, δτι δλοι οἱ ἐλληνόπαιδες ὑποχρεούνται νὰ λαμβάνουν τὴν πρώτην ἔκπαίδευσιν μόνον εἰς σχολεῖον ἐλληνικόν, εἴτε δημόσιον εἴτε ιδιωτικόν, ἀπαγορευομένης τῆς φοιτήσεώς των εἰς ξένα σχολεῖα. Προηγουμένως πολλοὶ ἐφοίτων καὶ εἰς σχολεῖα ιδρυμένα ὑπὸ ξένων, ἐπιδιωκόντων εἴτε τὴν διάδοσιν τῆς γλώσσης των, εἴτε πολιτικὰς ἐπιρροάς, εἴτε ἀσκησιν θρησκευτικῆς προπαγάνδας, εἴτε ἀπλῶς ἐμπορικούς σκοπούς. Ἡ ἐκείθεν βλάβη ήτο προφανής, διότι ή ἀτμόσφαιρα τῶν σχολείων ἐκείνων δὲν ήτο ἐλληνική. Τὸ αἰτημα τοῦτο προεβάλλετο συνεχῶς προηγουμένως, ἀλλ' εὕρισκεν ἐμπόδιον τὰς ἐντόνους ἀντιδράσεις τῶν ἀντιπροσώπων τῶν ξένων κρατῶν. Ἐχρειάσθη ή βουλητικὴ δύναμις τοῦ Ἐλευθερίου Βενιζέλου, ἵνα ἐπιβληθῇ ἀπαγόρευσις.

Τὸ στοιχειωθὲς σχολεῖον παρέχει δωρεὰν μόρφωσιν, δχι μόνον μὴ ἀπαιτοῦν οἰανδήποτε εἰσφορὰν παρὰ τῶν γονέων τῶν μαθητῶν, πλὴν τῶν ἔκουσίως παρ' αὐτῶν προσφερομένων διὰ τὸ σχολεῖον, ἀλλὰ καὶ λαμβάνον μέριμναν, ὡστε νὰ βοηθῇ ποικιλοτρόπως τοὺς ἀπόρους ἢ ἀσθενεῖς μαθητὰς διὰ θεσμῶν τοὺς δποίους ἔχει διαμορφώσει τὸ σύγχρονον κράτος, δπως τὴν μαθητικὴν πρόνοιαν, τὴν σχολικὴν ὑγιεινὴν, τὰ μαθητικὰ συσσίτια, τὰς θερινὰς μαθητικὰς κατασκηνώσεις καὶ ἄλλα ἀνάλογα. Ταῦτα παρέχονται οὐχὶ ἀπλῶς ἐκ λόγων ἀνθρωπισμοῦ, ἀλλ' ἐκ τῆς συνειδήσεως, δτι αὐτὸς τὸ συμφέρον τῆς πολιτείας ἐπιβάλλει, δπως οἱ νέοι πολίται της βοηθοῦνται, νὰ διαμορφώνωνται ἀρτιοί σωματοψυχικῶς.

Τὸ ἔργον τοῦ λαϊκοῦ σχολείου δὲν εἶναι ἀπλῶς διδασκαλία στοιχειωθὲν γνώσεων, ἀλλὰ μύησις ἔθνικὴ τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ, ὡστε νὰ ἀγαποῦν τὴν πατρίδα των, νὰ αἰσθάνωνται, δτι ἡ μοῖρα τοῦ ἔθνους των εἶναι καὶ ιδικὴ των μοῖρα καὶ νὰ ἐτοιμάζωνται νὰ υπερασπίζωνται τοῦτο ἀκαταπαύστως, τόσον εἰς πολεμικὰς περιόδους δσον καὶ ἐν εἰρήνῃ, αἰσθανόμενοι διὰ ἔχθρούς τοῦ ἔθνους τοὺς κηρύττοντας συνθῆματα ποὺ θὰ ἐγέννων τὸν ψυχικὸν ἀφοπλισμὸν τοῦ λαοῦ μας.

Πᾶσα ἔλλειψις ἔνθουσιασμοῦ ὑπὲρ τῶν ἔθνικῶν ίδανικῶν εἰς ἔκπαιδευτικὸν λειτουργὸν ἀποτελεῖ ἔνδειξιν ἀνεπαρκείας διὰ τὸ ἔργον του. Ἀκόμη καὶ ἡ σιωπὴ του καὶ ἡ μὴ λῆψις θέσεως ἔναντι ἔθνικῶν θεμάτων ἀποτελεῖ παράβασιν καθήκοντος. Ἡ παιδεία μας νοεῖται ρητῶς διὰ Ἐθνικὴν Παιδεία, δι' δ καὶ τὸ ἄλλοτε δνομαζόμενον Ὑπουργεῖον Ἐκκλησιαστικῶν καὶ Δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως φέρει σήμερον τὸ δνομα «Ὑπουργεῖον Ἐθνικῆς Παιδείας καὶ Θρησκευμάτων».

Ἡ διὰ τῆς ἔθνικῆς παιδείας γένεσις ἐνιαίας ἔθνικῆς συνειδήσεως εἶναι ἐπιτακτικωτέρα εἰς χώρας γεωγραφικῶς τεμαχιζομένας, δπως εἶμεθα ἡμεῖς, μὲ νῆσους καὶ δρη μεγάλα διαχωρίζοντα τὰς περιοχὰς τῆς πατρίδος μας.

Ἡ διδασκαλία τῆς ἐνιαίας πανελλήνου γλώσσης καὶ ἡ χρῆσις τῶν αὐτῶν διδακτικῶν βιβλίων ἀπὸ δλους τούς ἐλληνόπαιδας ζυμώνει τὴν ἐνιαίαν ψυχὴν μας. Ἐπίσης δ σχολικὸς τονισμὸς τῆς αὐτῆς ιστορίας, τῶν αὐτῶν ἀσμάτων, ἔορτῶν, ἡθῶν, ἔθιμων εἶναι ἀπὸ τὰ πρωταρχικὰ ἔργα τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου. Ἀκολουθεῖ κατόπιν ἡ παροχὴ διφελίμων γνώσεων Μαθηματικῶν, Γεωγραφικῶν, Φυσικῶν. Καὶ ἐξ αὐτῶν ἐπιλέγονται ἐκεῖναι, αἵτινες εἶναι ίδιαιτέρως ἀναγκαῖαι διὰ τὴν ἔλληνικὴν ζωὴν.

‘Ως πρὸς τὸ θέμα τῆς γλώσσης τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου καὶ τοὺς

κατά τὸ πρόσφατον παρελθόν ισχυρισμούς, διὰ μόνον ἡ δημοτικὴ καὶ ἡ γραμματικὴ τῆς δέον νὰ διδάσκεται οὐχὶ δὲ ἡ καθαρεύουσα, ἔχομεν νὰ παρατηρήσωμεν τὸ ἔξῆς: Μία τοιαύτη γνώμη ζητεῖ νὰ καταδικάσῃ τὸν λαὸν νὰ μένῃ εἰς τὸ σκότος. Κατὰ πρῶτον αἱ εἰδήσεις τῶν ἐφημερίδων γράφονται εἰς τὴν καθαρεύουσαν. Ἐπίσης οἱ Νόμοι καὶ Διατάγματα, τὰ κυβερνητικὰ ἔγγραφα, αἱ διακηρύξεις, αἱ ἐκλογικαὶ δδηγίαι, αἱ συζητήσεις εἰς τὸ Κοινοβούλιον, αἱ δημηγορίαι τῶν πολιτικῶν ἀνδρῶν, αἱ ἀποφάσεις δικαστηρίων. Ἀλλὰ καὶ ἡ γλῶσσα τῆς λατρείας καὶ τῆς Ἱερᾶς Γραφῆς θὰ καθίστατο ἀκατανόητος εἰς τὰς μάζας τοῦ λαοῦ μας, ἐάν ἐμάνθανε μόνον τὴν δημιουρμένην. Θὰ τὸν ἀπέκοπτον ἀπὸ τὴν πνευματικὴν καὶ πολιτιστικὴν ζωὴν τοῦ ἔθνους μας. Ἀκόμη καὶ διὰ τὴν ἐπαγγελματικὴν ζωὴν δὲ ἀπόφοιτος τοῦ Δημοτικοῦ θὰ ἥτο ἀνίκανος νὰ συντάξῃ μίαν αἴτησιν, ἢ νὰ κατανοήσῃ μίαν εἰδοποίησιν τῆς Ἔφορίας ἢ ἄλλης δημοσίας ἀρχῆς, ὡς καὶ πλήθος ἴδιωτικῶν γραπτῶν στοιχείων.

Εύτυχῶς ταῦτα ἀρχίζουν νὰ γίνωνται κατανοητὰ καθολικῶς. Ἡ ἀπλούστευσις τῆς γραφομένης καθαρεύουσης καὶ ἡ καθολικὴ αὔξησις τῶν ἑτῶν σχολικῆς φοιτήσεως θὰ παραμερίσῃ τὸ ζήτημα τοῦτο ἔνευθορύβων ἀδικαιολογήτων.

2. Ἡ ἐπέκτασις τοῦ ἔργου τοῦ λαϊκοῦ σχολείου.

Τὸ λαϊκὸν σχολεῖον ἀποτελεῖ τὴν βάσιν ζωῆς πάσης χώρας, διότι ἐάν αἱ μάζαι τοῦ λαοῦ δὲν λάβουν τὸν κατάλληλον φωτισμόν, τὰ ἀνώτερα ἡγετικὰ στελέχη τῆς χώρας, τὰ ὅποια ἐτοιμάζονται ἀπὸ τὴν Μέσην καὶ Ἀνωτέραν Ἐκπαίδευσιν, δὲν θὰ δύνανται νὰ ἐπιδροῦν, ἀφοῦ δὲν θὰ γίνωνται κατανοητά, λόγῳ χαμηλῆς πνευματικῆς στάθμης τοῦ λαοῦ. Ἀκόμη καὶ διε τὴν ἐνεφανίσθη τὸ κοινωνικὸν ζήτημα καὶ ἐκηρύσσοντο συνθήματα περὶ ἀγῶνος καὶ πάλης μεταξὺ τῶν κοινωνικῶν τάξεων, ἀνεγνωρίσθη, διὰ τὴν συνείδησιν περὶ κοινδητοῖς τοῦ ἔθνους. "Ολα τὰ μέλη αἰσθάνονται τότε, διὰ τὴν συνήκουν εἰς τὸ αὐτὸ σῶμα, καὶ διὰ τὴν μεταξὺ δλῶν ἀλληλεγγύη ἀποτελεῖ θέμα ζωῆς ἢ θανάτου διὰ τὸ ἔθνος. Ἀκριβῶς κατὰ τὴν ἀναταραχὴν τοῦ τελευταίου μεγάλου πολέμου κατεφάνη ἡ σημασία τῆς ηύξημένης παιδευτικῆς στάθμης τῶν λαῶν, διότε νὰ ἀντιστοθῇ μὴ εἰς κηρύγματα καὶ συστήματα ἀπατηλὰ καὶ τυραννικὰ ἐν τῇ ἐσωτάτῃ ὑφῆ των, τῇ τεχνιέντως κεκαλύμμένῃ.

Ἡ ἐπιμήκυνσις διαρκεῖας τοῦ λαϊκοῦ σχολείου εἶναι μεταπολεμικῶς καθολικὸν αἴτημα εἰς δλας τὰς χώρας. Τὸ παχύτατο τὸ δικοῖον ζητεῖται εἶναι, διότε δλοι οἱ νέοι πολῖται λαμβάνουν μόρφωσιν μέχρι

καὶ τοῦ 18ου έτους, ἀσχέτως τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀσχολίας εἰς ἣν θὰ εἰσέλθουν. Τὸ πινίπτυ όνται, δπως τὸ λαϊκὸν σχολεῖον, παραλαμβάνον τοὺς παῖδας ἀπὸ τοῦ δού έτους, τοὺς μορφώνη συνεχῶς καὶ τοὺς χειραγωγῆς, ἔως ὅτου εἰσέλθουν εἰς ἐν ἐπάγγελμα, ἀναλόγως τῶν δυνατοτήτων ἑκάστης χώρας.

Κοινῶς κρατεῖ ἡ γνώμη, ὅτι τὸ ἔργον τοῦ Δημοτικοῦ σχολείου περιορίζεται ἐν τῇ πράξει εἰς τὸ νὰ παρέχῃ γνώσεις μόνον εἰς τοὺς παῖδας ἀπὸ 6-12 ἔτῶν. Ἡ συγκεκριμένη ζωὴ ὅμως κατέστησε τοῦτο διὰ τοὺς μικροτέρους οἰκισμούς κέντρον παροχῆς συνεχοῦς μορφώσεως καὶ πολιτιστικῆς προαγωγῆς καὶ τῶν ὀρίμων. Ὁ διδάσκαλος φποτελεῖ διὰ τοὺς οἰκισμούς τούτους τὸ πρόσωπον, τὸ δποῖον βοηθεῖ κατὰ ποικίλους τρόπους εἰς τὴν συνεχῆ μέρφωσιν. Ἡ δργάνωσις μετασχολικῆς ἐκπαιδεύσεως ἀγροτοπαίδων διὰ μεταβατικῶν σχολῶν, βοηθεῖται καὶ στηρίζεται ἐπὶ τοῦ ίδρυμένου σχολείου. Αἱ συνεταιριστικαὶ ίδεαι ὑποβοηθοῦνται δι’ αὐτοῦ. Δι’ αὐτοῦ ἐπίσης στερεώνονται σύλλογοι μορφωτικοί, καλλωπιστικοί, μουσικοί καὶ ψυχαγωγικοί. Βιβλιοθήκαι δανειστικαὶ διὰ τοὺς ἐνηλίκους ἐντὸς τοῦ σχολείου δύνανται νὰ λάβουν ὑπαρξιν καὶ αὔξησιν. Ἔορταὶ ποικίλαι δίδουν τόνον χαρᾶς καὶ ἔθνικῆς ἀγωγῆς εἰς δλον τὸν πληθυσμὸν τῆς μικρᾶς περιοχῆς. Γνώσεις οἰκοκυρικῆς καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας διαδίδονται διὰ τῆς διδασκαλίσσης ἢ τῆς συζύγου τοῦ διδασκάλου εἰς τὰς νεάνιδας τῆς ὑπαίθρου, ἢ καὶ διὰ μεταβατικῶν σχολῶν Οἰκιακῆς Οἰκονομίας. Ἐπίσης γνώσεις ὑγιεινῆς καὶ βρεφοκομίας. Ἐνίσχυσις τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς ἐπιτελεῖται διὰ τῆς δμαδικότητος τῆς συμμετοχῆς εἰς τὴν λατρείαν, εἰς πανηγύρεις καὶ τοπικὰς ἐπετείους. Τέλος ἡ ἔξελιξις τῶν ἐπαγγελμάτων διδάσκεται δι’ ἐπιμορφωτικῶν μαθημάτων παρεχομένων εἰς τοὺς ἐνήλικας ἐν τῷ σχολείῳ τῆς Κοινότητος παντὸς οἰκισμοῦ, καὶ τοῦ πλέον μικροῦ.

Συναφές πρὸς τὸ θέμα τοῦ ὑποχρεωτικοῦ τῆς στοιχειώδους ἐκπαιδεύσεως είναι τὸ θέμα τοῦ 'Αναλφαβητισμοῦ. Πλὴν τῶν νόμων δηλαδὴ οἵτινες δρίζουν τὴν ὑποχρεωτικὴν φοίτησιν, ἑκάστη Πολιτεία ἔξετάζει, ἔάν ὑπάρχουν μεταξὺ τῶν πολιτῶν της πρόσωπα ὑπὲρ τὴν σχολικὴν ἡλικίαν, τὰ δποῖα είναι ἀγράμματα.

'Επειδὴ τὸ φαινόμενον παρουσιάζει γενικότητα, τὸ θέμα ἔξετάζεται ἐπὶ Διεθνοῦς πεδίου καὶ ἀπασχολεῖ τὸν 'Οργανισμὸν 'Ηνωμένων 'Εθνῶν. Τὸ ὑπ' αὐτοῦ δημοσιευόμενον « Statistical Yearbook τοῦ 1956 » μᾶς παρέχει τὰς ἔξῆς πληροφορίας:

Διὰ τὴν 'Ελλάδα ἀναφέρει τοὺς ἀναλφαβήτους, ἡλικίας ἀνω τῶν

10 έτῶν, ός άποτελούντας τὸ 23,5 % τοῦ πληθυσμοῦ. Τοῦτο δὲ κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Στατιστικὴν τοῦ 1951. Δι' ἀλλας χώρας ἀναγράφει τὰ ἔξῆς ποσοστά:

'Η Αϊγυπτος	κατὰ	τὴν	στατιστικὴν	της	τοῦ	1947	ἔχει	74,5 %	ἀναλφαβήτους.
'Η Κούβα	»	»	*	»	»	1953	»	23,6 %	»
'Η Ἀργεντινὴ	»	»	*	»	»	1947	»	13,3 %	»
Τὸ Ἰσραὴλ	»	»	*	»	»	1948	»	6,9 %	»
'Η Τουρκία	»	»	*	»	»	1950	»	65,4 %	»
'Η Ούγγαρια	»	»	*	»	»	1949	»	5,9 %	»
Τὸ Βέλγιον	»	»	*	»	»	1947	»	3,1 %	»

Αἱ πλεῖσται Εὐρωπαϊκαὶ χώραι, δὲ Καναδᾶς, αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι, ἡ Ἰαπωνία, ἡ Αύστραλία, ἡ Νέα Ζηλανδία ἔχουν τόσον εἰς τὸ ἐλάχιστον μειώσει τὸν ἀναλφαβητισμόν, ὅστε δὲν ἀναγράφουν πλέον τοιαῦτα στοιχεῖα εἰς τὰς στατιστικάς των.

Διὰ τὴν Ἑλλάδα τὸ θέμα δὲν εἶναι νέον. Ἀντιμετωπίζεται συνεχῶς ἀπὸ τῆς ἀπαλλαγῆς μας ἐκ τῆς δουλείας. Οὗτω τὸ 1828, δτε ἀνελάμβανε Κυβερνήτης δὲ Καποδιστριας, οἱ ἀγράμματοι ἔφθανον τὰ 90 %. Τὸ 1870 ἀνήρχοντο εἰς 80 %. Τὸ 1907 κατῆλθεν εἰς 60 %, τὸ δὲ 1928 εἰς 40 %. Τὸ διὰ τὸ 1951 σημειούμενον ποσοστὸν τῶν 23,5 % κατὰ τὴν διαρρεύσασαν δεκαετίαν περιωρίσθη σημαντικῶς μετὰ τὴν κατὰ τὸ 1954 ψήφισιν τοῦ Νόμου 3094 «Περὶ μέτρων πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἀναλφαβητισμοῦ», προβλέποντος μετὰ τὸ 1962 ἐπιβολὴν κυρώσεων, οἰκονομικῶν καὶ ἐπαγγελματικῶν, ός καὶ παράτασιν τοῦ χρόνου στρατιωτικῆς υπηρεσίας, κατὰ τῶν μὴ ἔχοντων ἀπολυτῆριον ἔξαετοῦ δημοτικοῦ σχολείου.

Σήμερον ὑπολογίζεται, δτι τὸ ποσοστὸν ἀναλφαβήτων κατῆλθεν εἰς 12 %, περιλαμβάνον μόνον ἡλικιωμένους. Ἡ ἐλάττωσί του διφείλεται εἰς τὴν ἐν τοῖς δημοσίοις δημοτικοῖς σχολείοις λειτουργίαν ἐσπερινῶν σχολείων δι' ἐνηλίκους ἀγραμμάτους. Ἐκεῖθεν καὶ ἡ συνείδησις περὶ τοῦ λαϊκοῦ σχολείου ως μορφωτικοῦ ἰδρύματος διὰ πᾶσαν ἡλικίαν.

β'. Τὰ σχολεῖα Μέσης Ἐκπαίδευσεως.

Ἡ στοιχειώδης ἐκπαίδευσις ἥδη ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς συνεπληρούθη διὰ μίαν κατηγορίαν νέων πολιτῶν, εἴτε φύσει ἱκανῶν εἴτε φιλομαθῶν, διὰ τῆς ἀνωτερᾶς βαθμίδος ἐγκυκλίου παιδείας, περὶ τῆς διποίας ὁμιλήσαμεν. Ἡ διὰ τῶν Ρωμαίων διάδοσίς της κατὰ τὸν Μεσαίωνα ηὔξησε τὸ πλῆθος τῶν μετεχόντων εἰς αὐτήν, ἀλλὰ καὶ ἡλάττωσε τὴν καθαρότητά της μὲ ἐπιβαρύνσεις σχολαστικῆς ἀποστεωσεῶς, λόγῳ τοῦ δλου κρατούντος τότε πνεύματος.

Ἄπὸ τῆς ἀρχῆς τῶν νεωτέρων χρόνων ἔχομεν μίαν προσπάθειαν ἀναγεννήσεώς των, ἔπειτα ἀπὸ τὴν ἑγκατάλειψιν τῶν τάσεων τοῦ ἀσκητισμοῦ ὡς καὶ τῶν νέων ἀντιλήψεων, ποὺ παρεῖχον αἱ ἀνακαλύψεις καὶ ἡ Μεταρρύθμισις. Ἐξ δλων τῶν τάσεων αὐτῶν κατευθύνονται παρορμήσεις πρὸς διαμόρφωσιν μιᾶς γενικῆς ἐκπαιδεύσεως, ἀποβλεπούσης εἰς τὴν ἐκδίπλωσιν δλων τῶν ἀνθρωπίνων δυνάμεων, ἀσχέτως πρὸς τυποποιημένα λειτουργήματα, εἴτε ἐκκλησιαστικά εἴτε πολιτικά. Διαμορφώνεται ἐν ίδεωδες περὶ ἀνθρώπου, ως δντος πλήρους δυνάμεως, μὲ αὐτονομίαν σκέψεως, μὲ κατάφασιν δι' δλας τὰς ἀνωτέρας ἐκδηλώσεις τῆς ζωῆς, πρότυπον τοῦ δποίου ἀνευρίσκεται εἰς τοὺς κλασσικοὺς συγγραφεῖς, ποιητάς, ρήτορας, ιστορικούς, φιλόσοφους, τόσον Λατίνους, δσον καὶ "Ἐλληνας.

Τὸ ίδαινικὸν τοῦτο περὶ ἀνθρωπισμοῦ ἐκαλλιέργουν καὶ αἱ ἔθνικαὶ λαγοτεχνίαι, αἱ δποῖαι ἀνεζήτουν στηρίγματα εἰς τὸ παρελθόν. Ἐπίσης οἱ δπαδοὶ τῆς Μεταρρυθμίσεως ἐζήτουν καὶ ἄλλας πηγὰς φωτισμένης θρησκευτικότητος πλήν τῆς συγχρόνου τῶν ἐκκλησιαστικῆς αὐθεντίας τόσον εἰς τὸ πρωτότυπον κείμενον τῆς Βίβλου, δσον καὶ εἰς τοὺς Ἐκκλησιαστικοὺς συγγραφεῖς τῶν πρώτων αἰώνων, τοὺς διαμορφώσαντας ἑαυτούς καὶ διὰ τῆς θύραθεν σοφίας.

Ἄλλα καὶ τὰ δεδομένα τὰ γεννῶντα κοσμοπολιτικὴν συνείδησιν, ἔπειτα ἀπὸ τὰς ἀνακαλύψεις τῶν νέων χωρῶν, συνέβαλλον εἰς τὴν διασάφησιν τοῦ πυρῆνος τοῦ ἀνθρωπισμοῦ, ως γνωρίσματος ἀνωτερότητος μεταξὺ τῶν λαῶν καὶ φυλῶν. Ἐπίσης καὶ αἱ εύγενεῖς θέλουν τώρα ως συμπλήρωμα τῆς ἀγωγῆς τοῦ ἱπποτικοῦ ίδεωδούς ἐν περιεγόμενον πνευματικώτερον, παρὰ τὰς πολεμικὰς ἀρετὰς τούτου τὰς διασεισθείσας ὑπὸ τῶν νέων ἀνακαλύψεων. Οἱ ἐκ τῆς ἀστικῆς τάξεως ἀνερχόμενοι διεπίστωνται τὴν σημασίαν τῆς παιδείας ως αὐτοσκοποῦ πρὸς ἀπόκτησιν προσωπικῆς ἀξίας τῶν ἀτόμων.

Τὰ βαθμηδὸν διακριθέντα στοιχεῖα ἀνθρωπισμοῦ ἀπετέλεσαν ἐν σύνολον μαθήσεων συστηματοποιημένον, δλως διαφόρου εἰς ποιότητα παριεχομένου ἀπὸ τὸ trivium καὶ quadrivium, παρεχόμενον εἰς τὰ ἀνθρωπιστικὰ σχολεῖα, Κολλέγια καὶ Γυμνάσια, περὶ τῶν δποίων ώμιλήσαμεν ἥδη.

Ἡ γενικὴ αὕτη ἐκπαίδευσις ἀποκληθεῖσα Μέση, ως εύρισκομένη μεταξὺ τῆς στοιχειώδους καὶ τῆς ἀνωτάτης Πανεπιστημιακῆς, λαμβάνει ἔκτασιν χρονικὴν εἰς τὰς διαφόρους χώρας ἐννεαετῆς ἔως ἐπταετῆ.

Τὸ διάστημα τοῦτο σήμερον διαχωρίζεται καθολικῶς εἰς δύο βαθμίδας τὴν τοῦ Μέσου σχολείου καὶ τὴν τοῦ Γυμνασίου.

1. Τὸ Τριετὲς Μέσον σχολεῖον.

Τὸ σχολεῖον τοῦτο ἀποτελοῦν τὴν πρώτην βαθμίδα Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἐδοκιμάσθη παρ' ἡμῶν ἐπὶ ἔνα περίπου αἰῶνα ὑπὸ τὸ δνομα Ἑλληνικὸν σχολεῖον. "Οταν Ἐλειψεν, ἀνεγνωρίσθη, δτι εἶχε δικαίωσιν, τόσον ψυχολογικὴν δσον καὶ κοινωνιολογικὴν.

"Η ψυχολογικὴ δικαίωσίς του διεσαφήθη μὲ δσα ἐλέχθησαν περὶ προεφηβικῆς ἥλικίας καὶ ἀπαιτήσεως ἐνδε σχολείου προσανατολισμοῦ, ἢ κατανοήσεως τῆς ἀτομικότητος τοῦ προσήβου διὰ πᾶσαν χώραν.

"Η κοινωνιολογικὴ δικαίωσίς προέρχεται ἐκ τοῦ γεγονότος, δτι ὁ κατώτερος ὑπάλληλος δημόσιος ἢ ἴδιωτικός, ὁ βιοτέχνης, ὁ φωτισμένος καλλιεργητής, ὁ τεχνίτης, ὁ χειριστής μηχανῶν καὶ μέσων συγκοινωνίας χρειάζεται μίαν γενικὴν μόρφωσιν μεγαλυτέραν τῆς τοῦ στοιχειώδους σχολείου καὶ μικροτέραν τῆς τοῦ Γυμνασίου, τὴν δποίαν νὰ λαμβάνῃ ἀπὸ εἰδικευμένους ἐπιστήμονας.

"Ἀκόμη καὶ ὁ θέλων νὰ ἀκολουθήσῃ ἐπαγγελματικὴν σπουδὴν δύναται ἐξ αὐτοῦ νὰ εἰσαχθῇ εἰς Μέσην ἐπαγγελματικὴν σχολήν, διότι ἐκεῖ θὰ λαμβάνῃ τὰ στοιχεῖα τὰ δποῖα ζητεῖ σήμερον εἰς τὰς πρώτας τάξεις τοῦ Ἑξατάξιου Γυμνασίου, ἀλλὰ δὲν τὰ εύρει, διότι ἀποχωρῶν δὲν ἀποπερατώνει ἔνα ἀπηρτισμένον κύκλον σπουδῆς.

"Όλα ταῦτα ἐπιβάλλουν τὴν ἐπανίδρυσιν ἐνδε Τριετοῦ Μέσου Σχολείου αὐτοτελοῦς, οὐχὶ προπαρασκευαστικοῦ ἀπλῶς διὰ τὸ Γυμνάσιον, ἀλλὰ παρέχοντος μίαν γενικὴν μόρφωσιν ἀναφερομένην εἰς πρακτικὰς γνώσεις, ἀλλὰ καὶ ἐξελίσσουσαν τὰς νοητικὰς καὶ ἡθικὰς δυνάμεις τῶν προσήβων, τῶν δυναμένων νὰ ἀνταποκριθῶσιν εἰς ἀπαιτήσεις περισσοτέρας ἀπὸ τὰς τῶν παραλλήλων τάξεων τοῦ στοιχειώδους σχολείου.

"Οτε τὸ 1929 κατηργήθη ἡ εἰς τρεῖς βαθμίδας οχολικὴ ἐκπαίδευσις, ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἑλληνικῶν σχολείων ἀνήρχετο εἰς 435, μὲ ἀριθμὸν Γυμνασίων 139 καὶ Ἡμιγυμνασίων 84. Σήμερον θὰ ἔδει ὁ ἀριθμὸς τῶν Τριετῶν Μέσων Σχολείων νὰ φθάσῃ τὰ 1000. Ἐκ τῶν ἀποφοίτων θὰ προέρχωνται ίκανοι ὑποψήφιοι διὰ Κλασσικὰ Γυμνάσια καὶ Λύκεια, διὰ Μέσας Ἐπαγγελματικὰς σχολὰς ἀνωτέρας βαθμίδος καὶ διὰ ποικίλα ἐπαγγέλματα.

2. Τὸ Γυμνάσιον.

"Η δευτέρα βαθμὶς Μέσης Ἐκπαιδεύσεως ἀποβλέπει εἰς τὸ νὰ παράσχῃ γενικὴν μόρφωσιν εἰς ἑκατοντάριαν διὰ τοὺς δποίους εἰς τὴν πρώτην βαθμίδα διεπιστώθη, δτι ἔχουν ἐνδιαφέρον διὰ θεωρητικὰς

σπουδάς, ᾔχουν ἐμφύτως τὴν ἰκανότητα πρὸς τοῦτο, ἀπέκτησαν δὲ καὶ τὴν προπαιδείαν τῆς πρώτης βαθμίδος, ἐλεγχθέντες δι' εἰσαγωγικῶν ἔξετάσεων.

Τὸ Γυμνάσιον δὲν εἶναι κοινὸν σχολεῖον δι' ὅλους, ὅπως ἀπέβη σήμερον, ἀλλὰ διὰ τοὺς ἔχοντας ἰκανότητας ίδιαζούσας. Διὰ τοὺς πολλοὺς δὲν ζητεῖται, ὅπως στερηθοῦν τῆς περαιτέρω μορφώσεως, ἀλλ' αὕτη δέοντα εἶναι ἄλλου παραλλήλου τύπου, πραγματικῷτέρα, μὴ παραλείπουσα βεβαίως καὶ τὴν παροχὴν ἀνθρωπιστικῆς ἀγωγῆς, ἀλλὰ μὴ ζητοῦσα τὴν συναρπαγὴν τοῦ ὅλου ἀτόμου ἐν τῇ οἰκειώσει ταύτης, ὅπως ἀπαιτεῖ τὸ Γυμνάσιον.

Ο ἀνθρωπισμὸς εἶναι ἡ περὶ ζωῆς ἀντίληψις, ἥτις τονίζει, δτὶ δ ἀνθρωπισμὸς ἔχει ἐπιδιώξεις εἰς τὴν ζωὴν ἀνωτέρας τῶν τοῦ χρησίμου, οἷσι εἶναι δ λόγος καὶ ἡ ἐπιστήμη, τὸ ἥθος καὶ ἡ ὑπέρβασις τοῦ αὐθορμητισμοῦ, τὸ ζῆν κατὰ ἀρχὰς καὶ οὐχὶ κατὰ συνήθειαν, ἡ καλαισθησία καὶ ἡ χαρὰ ἐκ τοῦ ὀραίου, ἡ μεταφυσικὴ ἀναζήτησις καὶ ἡ φωτισμένη θρησκευτικότης. Τὰ σπέρματα τῶν στοιχείων τούτων καλεῖται νὰ ἀνακινήσῃ καὶ ζωογονήσῃ τὸ Γυμνάσιον μὲ τὸν μόχθον τῆς σπουδῆς του καὶ τὰς ἀπαιτήσεις του.

Μέσον ἐπιτεύξεως τῆς παιδείας ταύτης ἐθεωρήθη δ κλασσικὸς κόσμος καὶ πολιτισμὸς μὲ τὰ ἔργα τῆς λογοτεχνίας του, μὲ τὰ μνημεῖα του καὶ τὰ δημιουργήματα τῶν εἰκαστικῶν τεχνῶν, μὲ τὰς πολιτικὰς καὶ ιστορικὰς του πράξεις, μὲ τὴν πολιτειακὴν δργάνωσιν, μὲ τὴν ἥθικὴν ἀντίληψιν, μὲ τὴν ἰδέαν τῆς πατρίδος, μὲ τὴν περὶ κόσμου καὶ θείου θεωρίαν του. "Ολα ταῦτα ἀνευρίσκονται ἐκεῖ, οὐχὶ ως σκέψεις καὶ ἰδέαι ἀφηρημέναι, ἀλλ' ως πραγματοποιήσεις, ἐπιτευχθεῖσαι εἰς τὴν συγκεκριμένην ζωὴν ἀπὸ προσωπικότητας ἀπαραμίλλους, προβαλλομένας ως παγκόσμια ὑποδειγματα γεννῶντα ἀενάους παρορμήσεις δι' ἀναλόγους δημιουργίας. Ταῦτα ἀναγνωρίζονται κατὰ κοινὴν δμολογίαν ως κλασσικά. Ἐκεῖθεν καὶ δ ὅρος. Κλασσικὴ παιδεία, Κλασσικὸς συγγραφεὺς ή καλλιτέχνης σημαίνει ὑποδειγματικὸς ἀναγνωριζόμενος ως ἔχων ἀξίαν συνεχῶς εἰς τὴν σειρὰν τῶν γενεῶν, οὐχὶ μόνον ἀπὸ τὴν πατρίδα του, ἀλλ' ἀπὸ τοὺς πνευματικοὺς ἀνθρώπους δὲν τῶν χωρῶν. Τὸ κλασσικὸν σημαίνει μέτρον καὶ ἐγγύησιν περὶ ὑπάρξεως τελειότητος.

Δὲν εἶναι δμως μόνον ἡ καθολικὴ καὶ συνεχῆς ἀναγνώρισις τῶν ἔργων τούτων ως ὑποδειγμάτων, ἥτις τοὺς παρέχει τὸ συνεχὲς κύρος. Συμβαίνει καὶ κάτι ἄλλο. Τὰ δημιουργήματα ταῦτα νοοῦνται ως ἀποτελούντα τὰς ρίζας τοῦ εύρωπαίκου πνεύματος. 'Ο εύρωπαίκος πολιτισμὸς δμολογεῖ ἐαυτὸν ως 'Ελληνοκεντρικόν. Δι' αὐτὸς καὶ ἐκεῖ ἀνατρέχει συνεχῶς. Άι μορφαὶ πνευματικότητος, ποὺ παρήχθησαν εἰς

τὴν Ἑλλάδα, μετεδόθησαν εἰς τὴν Ρώμην καὶ δι' αὐτῆς εἰς δλην τὴν Εύρωπην καὶ τὴν Ἀμερικήν.

"Αν δυνας διὰ τοὺς ἄλλους λαούς ή κλασσική παιδεία θεωρήται μέσον μορφώσεως, δι' ἡμᾶς τοὺς "Ελληνας ἀποτελεῖ θεμέλιον ψυχικόν, διότι εἰς τὰ κλασσικὰ κείμενα γνωρίζομεν τὰς πηγὰς τοῦ ἐθνισμούμας." Η γνῶσις τῆς ἀρχαίας γλώσσης καθιστᾷ προσιτὸν εἰς ἡμᾶς τὸν τρόπον τῆς σκέψεως καὶ τὴν αἰσθαντικότητα τῶν προγόνων μας. "Εκεῖθεν ἀποκτοῦν τὰ ἀνώτερα κοινωνικὰ στελέχη τῆς πατρίδος μας οὗτος Ἐλληνικὸν καὶ φρόνημα Ἐλληνικόν.

"Η γενικὴ μόρφωσις τοῦ Γυμνασίου πλὴν τοῦ ἀρχικοῦ κορμοῦ της, τῶν κλασσικῶν κειμένων, συμπληροῦται ἀνέκαθεν διὰ δευτέρου κλάδου ἐπίσης κλασσικοῦ, τῶν μαθηματικῶν καὶ τῶν φυσικῶν μαθημάτων. Ταῦτα μὲ τὴν ἔξελιξιν ποὺ ἔλαβον αἱ σχετικαὶ ἐπιστῆμαι, παρέχουν θεμελιώδεις γνῶσεις διὰ τὴν κατανόησιν τῆς κοσμικῆς· καὶ τῆς γηίνης περιοχῆς, τῆς ζωῆς καὶ τῶν νόμων της, προσέτι δὲ μὲ τὰς ἔξαρτιν προερχομένας ἑφαρμογὰς μεταμορφώνουν τὴν συγκεκριμένην ζωὴν τῶν ἀτόμων καὶ τῶν λαῶν.

Συμπλήρωμα τῶν δύο τούτων κλάδων ἀποτελοῦν αἱ ἀπὸ τῆς ἐποχῆς ίδιᾳ τοῦ Νεοανθρωπισμοῦ διαμορφωθεῖσαι νεώτεραι λογοτεχνίαι, μεταξὺ τῶν δποίων καὶ ἡ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία. Αὗται παρέχουν νέα ἁγγύτερα στοιχεῖα μορφώσεως καὶ ἀπολαύσεις αἰσθητικάς, δσον καὶ ἀσκησιν περὶ τὸ ἐκφράζειν ίδεας καὶ συναισθήματα μὲ κομψότητα καὶ εύγένειαν.

Νέον ἐπίσης στοιχεῖον εἶναι ἡ ἐν τῷ Γυμνασίῳ παρεχομένη δαφυλής γνῶσεις περὶ τῆς Ἱστορίας καὶ Γεωγραφίας τοῦ Πολιτισμοῦ, καθὼς καὶ ὁ κατατοπισμὸς εἰς τὰ σύγχρονα κοινωνικὰ θέματα, ἐπειτα ἀπὸ τὴν περιπλοκὴν καὶ αδεξησιν εἰς διαστάσεις καὶ συναρτήσεις τῶν ἐκεῖθεν σχέσεων. Ταῦτα εύρονται τὸ πνεῦμα τοῦ ἐφήβου καὶ διαμορφώνουν τὴν Κοινωνικὴν ἀγωγὴν, καθιστῶσαν αὐτὸν ίκανὸν νὰ ἀκροδιται τοὺς παλμοὺς τῆς πολλαπλῶς σφυζούσης γύρω του ζωῆς τῶν συνανθρώπων του καὶ νὰ υφαίνῃ τὴν ίδικήν του μετ' ἐκείνης συντόνως.

Εἰς ταῦτα προστίθενται καὶ αἱ παρεχόμεναι γνῶσεις περὶ τοῦ σῶματός μας καὶ τῆς ύγιεινῆς του, περὶ τῆς ἀσκήσεώς του καὶ διατηρήσεως εἰς ἀκμὴν καὶ εύρυθμίαν. Τὰ καλλιτεχνικὰ μαθήματα τῆς μουσικῆς καὶ τοῦ σχεδίου διεγείρουν δμοίως βαθυτέρας δυνάμεις. "Η διδασκαλία ἐπίσης μιᾶς ξένης γλώσσης καὶ λογοτεχνίας παρέχει μέσα ἐπαφῆς μὲ ἄλλους συγχρόνους πολιτισμούς, ἀλλὰ καὶ συγκρίσεις πρὸς αὐτούς.

Τὸν κύκλον τῆς δλης γενικῆς ἀγωγῆς στεφανώνει ἡ παρεχομένη

έν τῷ Γυμνασίῳ φωτισμένη θρησκευτικότης καὶ ἡ Φιλοσοφική προπαιδεία.

Εἰς τὸ πλαίσιον τοῦτο ἀγωγῆς ἔτοιμάζεται μία Ιθύνουσα τάξις δι' ἔκάστην χώραν. Τὸ Γυμνάσιον, χωρὶς νὰ ἔτοιμάζῃ δι' ἐν εἰδικὸν ἐπάγγελμα, διανοίγει δρίζοντας ψυχικοὺς πρὸς πλῆθος ἐπαγγελμάτων. Ἡ μόρφωσίς του παρέχει ἔνα πολυδυναμισμόν. Ἐμπειρικεῖει δχὶ μόνον γνῶσεις, ἀλλὰ καὶ ἀσκησὶν τῆς ἀντιλήψεως καὶ τῆς εὔφυΐας, τοῦ ἥθους καὶ τοῦ συναισθήματος, τῆς βουλήσεως καὶ τοῦ χαρακτῆρος. Ὁ ἀπόφοιτός του ἔχει θεμέλια τόσον δι' ἀμεσον ἀνάληψιν ὑπευθύνων ἔργων δημοσίου ἢ ιδιωτικοῦ βίου, τόσον καὶ πρὸς εἰσαγωγὴν εἰς ἀνωτάτας σχολάς πρὸς εἰδικὴν σπουδὴν ἐπιστημονικήν. Τὰ θεμέλια τοῦ ἥθους καὶ τῆς εὔφυΐας, τῆς εὐκινησίας καὶ τοῦ συστήματος τῆς σκέψεως, τὰ δποῖα ἔλαβεν ἐκεῖ, εἶναι ποὺ τὸν ἀναδεικνύουν ἔπειτα εἴτε εἰς γενναῖον ἀξιωματικὸν καὶ ὑπερασπιστὴν τῆς πατρίδος, εἴτε φωτισμένον δργανον τῆς τάξεως, εἴτε φρουρὸν καὶ ἐφαρμοστὴν τοῦ νόμου ἀπροσωπόληπτον, εἴτε λειτουργὸν κρατικὸν καὶ διαχειριστὴν τοῦ δημοσίου πλούτου ἀνθιστάμενον εἰς πειρασμούς ποικίλους, εἴτε διαπιστευτὴν κρατικῶν μυστικῶν, εἴτε ιερέα καὶ διδάσκαλον μεταλαμπαδεύοντα τὰς Ἑλληνικὰς καὶ χριστιανικὰς ἀξίας, εἴτε καλλιτέχνην καὶ ἐμπνευστὴν τοῦ λαοῦ, εἴτε ὅρχοντα ἀναλίσκοντα ἑαυτὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῶν κοινῶν.

"Ἄρα αἱ φωναὶ τῶν δῆθεν ὑπερμοντέρνων, ἐρωτώντων «τί μανθάνουν εἰς τὸ Γυμνάσιον;» εἶναι ἀστήρικτοι, ἀφοῦ μανθάνουν δλα τὰ ἀνωτέρω.

Οἱ "Ἑλληνες γονεῖς γνωρίζουν τὴν σημασίαν ταύτην τῆς γυμνασιακῆς μορφώσεως, δι' δ καὶ αὐτὸν τὸ σχολεῖον ζητοῦν κατὰ προτίμησιν, ἐφ' δσον τοὺς ἀπόφοιτους βλέπουν ίκανούς πρὸς ἀνοδον καὶ ἔξελιξιν.

Ἡ γενικὴ γυμνασιακὴ μόρφωσις περιλαμβάνουσα τοὺς δύο βασικοὺς κλάδους μαθημάτων τὰ Φιλολογικούστορικὰ καὶ τὰ Φυσικομαθηματικὰ ἔχει ἐμφανίσει ἐν τῇ πράξει τὴν δημιουργίαν δύο τύπων Γυμνασίου, τὸ Κλασσικὸν Γυμνάσιον καὶ τὸ Φυσικομαθηματικὸν Γυμνάσιον ἢ Λόκειον. Ἀμφότεροι οἱ τύποι εἶναι ισοδύναμοι ἐν τῇ ἐπιδιώξει πάροχῆς γενικῆς παιδείας. Ἡ εἰδιολογικὴ μόρφωσις τοῦ Φυσικομαθηματικοῦ Λυκείου εἶναι ἐπίσης γενικὴ μόρφωσις καὶ οὐχὶ ἐπαγγελματική. Ἀπὸ τῆς κλασσικῆς ἐποχῆς νοεῖται ὁ κύκλος τῶν θεμάτων της ως τὸ κατ' ἔξοχὴν μάθημα, τὸ ἀσκοῦν τὰς δυνάμεις τῆς ψυχῆς.

"Ιδίᾳ σήμερον, δτε εἰσήλθομεν εἰς τὸν ἀτομικὸν αἰώνα, εἶναι

ἀνάγκη ἐπιτακτική ἢ φυσικομαθηματική γυμνασιακή προπαίδεια νὰ εἶναι εύρυτέρα. 'Ομοίως ἡ ἔξελξις, τὴν δποίαν ἔλαβον αἱ πνευματικαὶ ἐπιστῆμαι καὶ τὰ θέματά των, ἀπαίτει μεγαλυτέραν γυμνασιακήν προετοιμασίαν περὶ ταῦτα. "Αρα ἡ διάκρισις τῶν δύο τύπων ή κατευθύνσεων Γυμνασίων ἐπιβάλλεται ἐκ τῶν πραγμάτων.

Τὰ πράγματα ὅμως ουνηγοροῦν ἐπιμόνως διὰ διάκρισιν καὶ ἐνδὲ τρίτου τύπου ή κατευθύνσεως Γυμνασίου, τοῦ *Γυμνασίου Θηλέων*. Τούτο ἐπιβάλλει ὁ ρόλος, τὸν δποῖον πρόκειται νὰ διαδραματίσουν εἰς τὴν ἐπειταζωήν των αἱ ἐν τῇ μέσῃ γενικῇ ἐκπαίδεύσει μορφωνόμεναι νεάνιδες. "Αν τῶν νέων ἐφήβων ὁ ρόλος εἶναι νὰ καταστοθν ἐπειταστελέχη δι' ἔργα δημιουργίας ἐπαγγελματικῆς καὶ πολιτικῆς, τῶν νεανίδων ὁ προορισμὸς ἀπαίτει κατὰ κύριον λόγον καὶ διὰ τὰς εὔρειας μάζας τούτων, δπως ἐτοιμασθοῦν νὰ γίνουν στηρίγματα οἴκων καὶ ἀνανεώτριαι τῆς νέας ζωῆς τοῦ Εθνους. Μόνον κατὰ δεύτερον λόγον ἔρχεται ἡ ἀφοσίωσις εἰς ἐπαγγέλματα, νοούμενα καὶ ταῦτα ὡς ὑποβοηθητικὰ τῶν ἀνδρικῶν ἔργων, καὶ ἀναφερόμενα εἰς τὴν κατηγορίαν ἐκείνην ἀσχολιῶν, ἥτις ἀπαίτει ύποκατάστασιν ἐλλειπούσης στοργῆς.

Τὰ συγκεκριμένα ταῦτα δεδομένα ἐπιβάλλουν τὴν διαρρύθμισιν τοῦ προγράμματος τοῦ Γυμνασίου Θηλέων πρὸς τὴν κατεύθυνσιν ταύτην. Δέον νὰ διδαχθοῦν ἐπιμονώτερον μαθήσεις, αἵτινες θὰ ἔξελξουν τὴν προσωπικότητά των ὡς γυναικῶν. 'Η Βιολογία τῆς γυναικὸς καὶ αἱ ἀρχαὶ εὐγονίας, ἡ βρεφοκομία, ἡ Διαιτητικὴ καὶ ἡ χημεία τῶν τροφίμων, ἡ 'Υγιεινὴ καὶ αἱ πρῶται βιόθειαι, ἡ Ψυχολογία τῆς γυναικὸς, ἡ Οἰκιακὴ Οἰκονομία καὶ τὰ στοιχεῖα Λογιστικῆς, τὰ ἐπαγγέλματα τὰ προσιδιάζοντα εἰς τὴν φύσιν τῆς γυναικὸς δέον νὰ διδάσκωνται ἐκεῖ.

Τὰ ἀνωτέρω καθιστῶντα ἀνύπαρκτον καὶ τὸ θέμα τῆς συνεκπαίδεύσεως τῶν δύο φύλων, ὑποδεικνύουν ἐπίσης, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἀδικήται ὁ κύριος δγκος τῶν ἀπολυομένων ἐκ τῶν Γυμνασίων Θηλέων διὰ τὸν μικρὸν ἀριθμὸν, δστις ἐπιδίδεται εἰς ἀνδρικώτερα ἐπαγγέλματα καὶ σπουδάς. "Αλλωστε δὲν θὰ ἀποκλείωνται αἱ ἀπολυτηριοῦχοι τοῦ οὗτοῦ διαρρυθμιζόμενου Γυμνασίου Θηλέων, τῆς εἰσαγωγῆς εἰς ἀνωτάτας σχολάς, ἀναλαμβάνουσαι νὰ ἐτοιμάζουν ἔσωτάς κατ' ίδιαν διὰ τὰς διεξόδους τῆς ἀτομικῆς των ίδιοφυΐας, ὡς συμβαίνει σήμερον τοῦτο καὶ διὰ τοὺς ἄρρενας.

Β'. ΤΑ ΣΧΟΛΕΙΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

α'. Ἡ γένεσίς των.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἐκπαίδευσις εἶναι δημιούργημα κυρίως τῶν νεωτέρων χρόνων. Κατά μὲν τὴν ἀρχαιότητα ἡ μάθησις τῶν ποικίλων ἔργων ἀπεκτᾶτο πρακτικῶς, ἀφοῦ καὶ ὁ ἴδιος ὁ Ἀριστοτέλης παρατηρεῖ, δτὶς τὰς τέχνας καὶ ὀσχολίας τὰς μανθάνει τις « ἐνεργήσας πρότερον ». Θεωρητικὴν συνηγορίαν ἔχομεν μόνον ὑπὲρ τῆς γεωργίας ἀπὸ τὸν Ἡσίοδον κατὰ πρῶτον εἰς τὰ « Ἔργα καὶ Ἡμέρας » του καὶ ἀπὸ τὸν Ξενοφῶντα ἔπειτα εἰς τὸν « Οἰκονομικὸν » του.

Τὸν ρόλον τοῦ ἐπαγγέλματος ως κοινωνικοῦ λειτουργήματος διείδειν ὁ Σόλων πρῶτος, δστις παραδίδεται ως « νόμους γράψας περὶ ἄργιας »¹, Ἀλλὰ καὶ ὁ Σωκράτης διὰ τῆς ἐνδιατρίψεως εἰς τὰ ἔργαστήρια τῶν τεχνιτῶν καὶ οἰκείας ἀναστροφῆς μετ' αὐτῶν, ως γνωρίζομεν ἐκ τῶν περὶ Σίμωνος τοῦ σκυτέως παραδιδομένων², ὅποιγραμμίζει τὴν σημασίαν του.

Κατὰ τοὺς Ἀλεξανδρινοὺς χρόνους ἔχομεν τὰς πρώτας καταγραφὰς περὶ τεχνικῶν ἔργων ἀνωτέρας στάθμης. Μόνον δομῶς πρακτικὴ μάθητεία ὑπάρχει διὰ τὰ πολλὰ ἔργα.

Εἰς τὴν Δυτικὴν Εύρωπην κατὰ τὸν Μεσαίωνα ἔχομεν τὴν συστηματικωτέραν δργάνωσιν τῆς πρακτικῆς ταύτης μάθητείας διὰ τοῦ θεσμοῦ τῶν συντεχνιῶν. « Ότε περὶ τὸν 13ον αἰώνα διεμορφώνετο εἰς Παρισίους ὁ τύπος τοῦ Πανεπιστημίου, ἐλάμβανε παραλλήλως τὴν διατύπωσιν του ὁ Συντεχνιακὸς Κῶδις (Livre des métiers de Paris) περὶ τὸ 1258 μ.Χ. μὲ ἀνάλογα καὶ εἰς τὰς ἄλλας χώρας. Κατ' αὐτὸν ὑπῆρχον τρεῖς βαθμίδες ἐπαγγελματικῆς ἐξελίξεως χωρισταὶ ἀπ' ἀλλήλων, μὲ ἴδια καθήκοντα καὶ δικαιώματα ἐκάστη καὶ ἴδιας στολάς, ἐμβλήματα καὶ τελετάς.

Εἰς τὴν 1ην βαθμίδα ἀνῆκεν ὁ μαθητευόμενος (apprentis, Lehrling) ἔφηβος, δστις ὑπεχρεούτο δι' ὅρκου νὰ τηρῇ τοὺς κανονισμοὺς τῆς συντεχνίας, νὰ ὑπακούῃ εἰς τὸν πάτρωνά του καὶ νὰ ἐργάζεται ἐπὶ δορισμένα ἔτη εἰς τὸ Ἐργαστήριον, ποικίλλοντα εἰς διάρκειαν ἀναλόγως τῆς τέχνης καὶ τῆς ίκανότητος πρὸς μάθησιν.

Εἰς τὴν 2αν βαθμίδα ἀνῆκεν ὁ τεχνίτης ἢ σύντροφος (compagnon, Geselle), προαγόμενος εἰς ταύτην ἐφ' δσον ἀπεδείχθη ίκανὸς κατασκευαστής, ἀλλὰ καὶ παιθαρχικὸς εἰς τοὺς κανονισμούς.

1. Πλουτάρχου, Σόλων XXII.

2. Παράβ. Διογ. Λαερτίου Β', ιγ', 122.

Εἰς τὴν 3ην βαθμίδα ἀνήκεν δὲ πάτερων (maître, meister), προαγόμενος κατόπιν δοκιμασίας καὶ λαμβάνων εἰδικὸν διπλωμα (Meisterbrief), δι' οὗ ἀπέκτα καὶ τὸ δικαῖωμα νὰ ἔχῃ ὑπὸ τὰς διαταγάς του πλείονας τεχνίτας.

Αἱ συντεχνίαι αὗται, οἵσαι κλεισταὶ εἰς τοὺς πολλούς, μὲ τὸν προστάτην ἄγιον, εἶχον ἰδίαν δοσιδικίαν καὶ ἴδια δικαστήρια δι' ἐπαγγελματικὰς διαφοράς. Διετηρήθησαν μέχρι τῆς Γαλλικῆς Ἐπαναστάσεως, ἡ δπολα διαπνεομένη ἀπὸ τὴν ἴδιαν τῆς ἐλευθερίας ἔναντι οἰωνδήποτε φραγμῶν εἰσῆγαγε τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθέρας ἀσκήσεως τῶν ἐπαγγελμάτων.

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 17ου αἰώνος, μὲ τὴν ἔξελιξιν τῆς τεχνικῆς ἔχομεν τὰς πρώτας ἐπαγγελματικὰς σχολάς. Αὗται ἰδρύθησαν εἰς τὴν Ἀγγλίαν περὶ τὸ 1650, καλούμεναι «workingschools», δπου τέκνα λαϊκῶν τάξεων κατηρτίζοντο εἰς τεχνίτας. Μετὰ ταῦτα αἱ Γερμανικαὶ ἐμπορικαὶ πόλεις Ἀμβούργον καὶ Ἀννόβερον ἰδρύουσαν σχολεῖα τεχνιτῶν δι' ἐγκαταλειμμένα παιδία. Τὰ διέδωσεν ἴδιᾳ δὲ θεωρητικὸς ἐκπρόσωπος τῶν Εὐσεβιστῶν¹ Francke, δστις εἰς Halle ἀπὸ τοῦ 1695 ἰδρύει δρφανοτροφεῖον καὶ εἰσάγη ἐκτὸς ἀπὸ τὰ θεωρητικὰ μαθήματα καὶ Πραγματικὰ (Realien), ἀναφερόμενα εἰς πράγματα, εἰς ἐπαγγέλματα καὶ εἰς ώφελίμους γνώσεις, φυσικὰς καὶ τεχνικὰς. Εἰς τὴν αὐτὴν πόλιν τῷ 1708 ἰδρύεται ὑπὸ τοῦ ἐπίσης Εὐσεβιστοῦ Semler ἡ πρώτη «Μαθηματικὴ καὶ Μηχανικὴ σχολή», εἰς ἣν ὑπῆρχον δργανα ἐργαλεῖα καὶ ὄλικὰ ἀκατέργαστα.

Οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο πρακτικῶς τὸν χειρισμὸν τῶν μηχανῶν, καὶ τὴν κατεργασίαν τῶν πραγμάτων. Ἡ σχολὴ ἐκλήθη Realschule.

Τὸ ἐπόμενον βῆμα συνετελέσθη ἀπὸ τὸν Εὐσεβιστὴν Hecker εἰς Βερολίνον τῷ 1747, δστις ὑδρυσε σχολεῖον διὰ διάφορα ἐπαγγέλματα ως τὸ καλλιεργητοῦ, γεωμέτρου, οἰκοδόμου, τεχνίτου, ἐμπόρου. Παραλλήλως οἱ μαθηταὶ ἐδιδάσκοντο καὶ θρησκευτικά, γλωσσικά, ἀριθμητικήν, γεωγραφίαν καὶ καλὴν συμπεριφοράν. Τούτον ὑπεστήριζεν δὲ βασιλεὺς τῆς Πρωσσίας Φρειδερίκος ὁ Μέγας, διότι λόγῳ τῶν τότε πολέμων ὑπῆρχον πολλὰ δρφανά. Ἡκολούθησε κατόπιν ἡ ὑδρυσις Πολυτεχνικῶν σχολῶν εἰς τὴν Βρουνσβίκην, Καρλσρούην καὶ ὄλλας πόλεις. Οἱ διάδοχοι τοῦ Hecker ὑδρυσαν καὶ τὰ κληθέντα Πρακτικὰ Γυμνάσια (Realgymnasien), κατ' ἀρχὰς χωρὶς ἀρχαῖα ἐλ-

1. 'Ο Εὐσεβισμὸς (Pietismus) ήτο μία θρησκευτική κίνησις ἐντὸς τοῦ Προτεσταντισμοῦ θεμελιωθεῖσα τὸν 17ον αἰώνα ὑπὸ τοῦ Spener καὶ καταπολειωῦσα τὸν Ὁρθολογισμόν. Αὕτη ἐτόνιζεν, δτι οὐχὶ θεωρητικαὶ ἀναζητήσεις καὶ λογικαὶ διερευνήσεις θρησκευτικῶν Ιδεῶν, ὀλλὰ συναίσθημα χριστιανικὸν καὶ ἔργα ἀγάπης ἐκφράζοντα τοῦτο εἶναι τὸ ἀνώτατον ἰδεῶδες ἀνθρωπισμόν.

ληνικά, μὲν μόνον λατινικά, έπειτα δὲ καὶ χωρίς λατινικά μὲν πλεονα φυσικομαθηματικά.

Περὶ τὸ 1900 ἀρχίζει ἡ ἐξύμνησις τῆς ἐργασίας ως μέσου γενικῆς μορφῶσεως ἀπὸ Παιδαγωγούς, δπως τὸν Kerschensteiner (1854-1932) καὶ Gaudig (1860-1923). Ζητεῖται παρ' αὐτῶν δχι σχολεῖον βιβλίων ἢ λόγων, ἀλλὰ σχολεῖον ἐργασίας. Ἡ ίδεα ἐστηρίχθη εἰς τὸ δεδομένον, δτι πᾶς ἐπαγγελματίας ἔχει ἐν ἥθιος ἀνώτερον ἀπὸ τὸν ἄνευ ἐπαγγέλματος. Ἐντεθεν ἀρχίζουν τὰ χειροτεχνικά μαθήματα νὰ εἰσάγωνται εἰς τὰ σχολεῖα ως μέσον γενικῆς μορφῶσεως. Ἰδίως δμως τὸ Σύνταγμα τῆς Βαϊμάρης τοῦ 1919, τὸ δποῖον ἥθελε νὰ ἐμπνεύσῃ ἐν ἀλλοι πνεύμα διάφορον ἀπὸ τὸ τῶν μιλιταριστῶν, τῶν ἐκπροσωπούντων τοὺς γαιοκτήμονας καὶ παλαιούς εύγενεῖς, ποὺ δομῆγησαν τὴν Γερμανίαν εἰς τὴν ἥταν τοῦ Α' Παγκοσμίου πολέμου, προέβαλεν ως καθῆκον τὴν φροντίδα ὑπὲρ τῶν ἐργαζομένων λαϊκῶν στρωμάτων. Τὸ ἄρθρον του 145 ἀριζεν ως ὑποχρεωτικὴν γενικὴν στοιχειώδη ἐκπαίδευσιν 8 ἔτη, «συμπληρωματικὴν ἐπαγγελματικὴν ἐκπαίδευσιν (Fortsbildung = 'Επιμόρφωσιν) μέχρι τοῦ 18ου ἔτους» δι' δλον τὸν πληθυσμόν.

Μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ἡ διαπίστωσις, δτι δὲθνικὸς δυναμισμὸς ἐκάστου κράτους προσδιορίζεται ἀπὸ τὴν παρ' αὐτῷ ἀνάπτυξιν τῆς τεχνικῆς, ἥγαγεν εἰς μίαν διεθνῆ ἀνοδον τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως εἰς δλας τὰς χώρας καὶ μίαν προτίμησιν τῶν μαζῶν τῶν ἐφήβων διὰ τὰ σχολεῖα της, μεγαλυτέραν ἢ διὰ σχολεῖα Γενικῆς ἐκπαίδευσεως. Ἐπὶ παραδείγματι, κατὰ τὴν Στατιστικὴν Ἐπετηρίδα τοῦ ΟΗΕ, τῷ 1955 εἰς τὸ Βέλγιον οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Γενικῆς ἐκπαίδευσεως ἦσαν 148.706. Οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Τεχνικῆς ἐκπαίδευσεως ἦσαν 234.955.

Τῷ 1955 εἰς τὴν Δυτικὴν Γερμανίαν οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Γενικῆς ἐκπαίδευσεως ἦσαν 1.190.000. Οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως Ἠσαν 2.217.000.

Τῷ 1955 εἰς τὴν Ἑλλάδα οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης Γενικῆς ἐκπαίδευσεως Ἠσαν 196.722. Οἱ μαθηταὶ τῆς Μέσης ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως Ἠσαν 36.078.

β'. Ἡ διαμόρφωσίς των ἐν Ἑλλάδι μέχρι τοῦ πολέμου.

Ἡ διαμόρφωσίς τῆς ἐπαγγελματικῆς ἐκπαίδευσεως ἐν Ἑλλάδι ἀπὸ τῆς θεμελιώσεως τοῦ ἐλευθέρου κράτους ἐπιτελεῖται διὰ συμβολῆς ἑθνικῶν εύεργετῶν, δργανώσεων καὶ συλλόγων, κρατικῶν φροντίδων καὶ ἴδιωτικῶν προσπαθειῶν.

•Εθνικοὶ εὑρεγέται προσέφερον κολοσσιαίας περιουσίας εἰς τὸ νεοπαγὴς κράτος πρὸς Ἰδρυσιν σχολῶν, δλῶν τῶν τύπων καὶ βαθμίδων. Οἱ Ἡπειρῶται Τοσίτσας καὶ Στρουνάρας προσέφερον διὰ τὴν Ἰδρυσιν Πολυτεχνικῆς Σχολῆς. •Ο Ἀβέρωφ Ἰδρυσε τὸ 1899 τὴν Μέσην Γεωργικὴν Σχολὴν Λαρίσης, ἥτις ἐμόρφωσεν ἵκανα στελέχη διὰ προαγωγὴν τῆς γεωργίας, ἀποτελέσασα τὸ πρότυπον δι' Ἰδρυσιν ἔπειτα καὶ ἄλλων θμοῖων. Οἱ ἀδελφοὶ Βαλλιάνοι διὰ κληροδοτήματος τῶν Ἰδρυσαν Ναυτικὴν Σχολὴν πλοιάρχων ἐν Ἀργοστολίῳ. •Ἐμπορικὴν Σχολὴν ἐν τῇ αὐτῇ πόλει, καὶ δμοῦ μετὰ τοῦ Κορυταλένιου •Ἐπαγγελματικὴν καὶ Τεχνικὴν Σχολὴν ἐν Ληξουρίῳ. •Ο Χαροκόπος Ἰδρυσε τὸ Διδασκαλεῖον Οἰκοκυρικῆς Καλλιθέας. •Ο Σιβιτανίδης διὰ γενναῖου κληροδοτήματος συνετέλεσε νὰ Ἰδρυθῇ τῷ 1927 Σχολὴ Τεχνῶν καὶ •Ἐπαγγελμάτων, ἐπίσης ἐν Καλλιθέᾳ, μὲ τμῆματα μηχανοτεχνίας, ἡλεκτροτεχνίας, οἰκοδόμων, ξυλουργῶν, γραφικῶν καὶ διακοσμητικῶν τεχνῶν, χαρακτικῆς μετάλλου, κεραμευτικῆς καὶ μεταλλοπλαστικῆς. •Ομοία Ἰδρύθη διὰ κληροδοτήματος τοῦ Τριάντη εἰς Πάτρας. •Ο Σεβαστόπουλος διὰ δωρεᾶς του συνέβαλε καὶ Ἰδρύθη ἐν •Αθήναις •Ἐπαγγελματικὴ Σχολὴ τεχνιτῶν καὶ ἐργοδηγῶν, δ Παπαστράτος διὰ τοιαύτην Παιγνιδίων καὶ διακοσμητικῆς εἰς τὸν συνοικισμὸν Ὑμητταῦ, δ δὲ Μαυρογένης διὰ Γενικὴν •Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν εἰς Σάμον.

•Ορφανοτροφεῖα Ἰδρυθμενα παρ' εὑρεγετῶν δι' ὁρφανούς ἢ ἀπροστατεύτους παῖδας συνέβαλον ἐπίσης εἰς τὴν προαγωγὴν τῆς •Ἐπαγγελματικῆς ἐκπαιδεύσεως. •Ο Γεώργιος Χατζηκώστας καὶ ἡ ἀδελφὴ του Αἴκατερίνη διὰ δωρεᾶς τῶν Ἰδρυσαν ἀπὸ τοῦ 1853 τὸ δμῶνυμον •Ορφανοτροφεῖον, τὸ δποῖον πλὴν τῆς σχολικῆς διδασκαλίας ἐμόρφωνε τοὺς τροφίμους του εἰς τμῆματα ξυλουργικῆς καὶ ἐπιπλοποιίας, σιδηρουργίας, ραπτικῆς καὶ ὑποδηματοποιίας. •Η βασίλισσα Ἀμαλία τῷ 1854 ἀνέλαβε καὶ Ἰδρύθη τὸ δμῶνυμον •Ορφανοτροφεῖον Θηλέων μὲ σχολάς κοπτικῆς, ραπτικῆς, κεντημάτων, ὑφαντουργίας καὶ οἰκιακῆς οἰκονομίας. •Ο Γεώργιος Σταύρου διὰ διαθήκης του Ἰδρυσε τῷ 1859 εἰς Ἱωάννινα ἀνάλογον •Ἐπαγγελματικὴν Σχολὴν δι' ὁρφανά. •Ο Χατζηκυριάκος Ἰδρυσεν δμοῖον •Ορφανοτροφεῖον εἰς Πειραιά. •Ο Παπάφης εἰς Θεσσαλονίκην ἀφῆκε κληροδότημα, δι' οὗ ἀπὸ τοῦ 1903 λειτουργεῖ δμῶνυμον •Ορφανοτροφεῖον τοῦ ως ἄνω τύπου.

•Οργανώσεις μεριμνήσασαι διὰ θεμελίωσιν •Ἐπαγγελματικῶν σχολῶν ὑπῆρξαν ἡ •Ἐλληνικὴ Βιοτεχνικὴ •Ἐταιρεία Ἰδρύσασα τῷ 1892 τὴν Διπλάρειον Σχολὴν, δ Πειραιϊκὸς Σύνδεσμος Ἰδρύσας τῷ 1894 τὰς Τεχνικὰς καὶ •Ἐμπορικὰς σχολάς του. •Ο Ἐκπαιδευτικὸς Σύνδεσμος Ἰδρύσας τὸ 1900 ἐν Πειραιεῖ τὴν Σχολὴν Μέσης Τεχνικῆς •Ἐκ-

παιδεύσεως δ «Προμηθεύς», δ Σύνδεσμος 'Επιστημόνων καὶ Μηχανικῶν Πειραιώς ίδρυσας τῷ 1933 τὴν Τεχνικὴν Σχολὴν «'Αρχιμήδης», ἢ "Ενωσις Πρακτικῶν Μηχανικῶν Βορείου 'Ελλάδος ίδρυσασα ἐν Θεσσαλονίκῃ τῷ 1936 τὴν Τεχνικὴν Σχολὴν δ «Εύκλειδης», τὸ Βιοτεχνικὸν 'Επιμελητήριον Ἀθηνῶν ίδρυσαν τῷ 1940 τὴν Σχολὴν μηχανικῶν καὶ βιοτεχνικῶν σπουδῶν δ «Μέτων», ἢ Χριστιανικὴ "Ενωσις 'Επιστημόνων ίδρυσασα τῷ 1947 ἐν Πειραιεῖ τὴν Σχολὴν μηχανικῶν δ «"Αγιος Παύλος», ἢ 'Αποστολικὴ Διακονία τῆς 'Ελλάδος ίδρυσασα ἐν Ἀθήναις τῷ 1946 τὴν Βιοτεχνικὴν Σχολὴν «'Εργάνη 'Αθηνᾶ».

Τὸ 'Εθνικὸν "Ιδρυμα ὑπὸ τὴν Προστασίαν τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος τοῦ βασιλέσσεως Παύλου ίδρυει καὶ συντηρεῖ ἀπὸ τοῦ 1947 Πρακτικὰς Τεχνικὰς καὶ 'Επαγγελματικὰς σχολὰς ὑπερβαίνοντας τὰς 87, δπου μορφώνονται δωρεὰν νέοι ἀποκλειστικῶς ἐκ τῆς ὑπαίθρου, οἵτινες ἐπιστρέφοντες εἰς τὰ χωρία τῶν καθίστανται κήρυκες τῶν νέων μεθόδων ἀσκήσεως τῶν ἐπαγγελμάτων καὶ βελτιώσεως τοῦ χωριοῦ.

Κρατικὰς 'Επαγγελματικὰς Σχολαὶ ἀπὸ τῆς ὁργανώσεως τοῦ ἔλευθέρου κράτους ίδρυθησαν αἱ ἑξῆς: Τῷ 1837 δ Βάυαρδς λοχαγὸς τοῦ μηχανικοῦ von Zentner ίδρυσε τὸ πρώτον «Τεχνικὸν σχολεῖον» πρὸς πρακτικὴν μόρφωσιν τεχνιτῶν εἰς τὴν οἰκοδομικήν, τὴν πρακτικὴν μηχανικήν, τὴν πλαστικήν καὶ τὸ σχέδιον. Τοῦτο τὸ 1887 ἀνεκρύχθη εἰς 'Ανωνάτην Σχολὴν δνομασθὲν «Σχολεῖον τῶν βιομηχάνων τεχνῶν» περιλαμβάνον τὸ τμῆμα πολιτικῶν μηχανικῶν καὶ ἔτερον μηχανολόγων. Τὸ 1917 τοῦ ἔθδοθη τὸ σημερινὸν δνομα «'Εθνικὸν Μετσόβιον Πολυτεχνεῖον» ἐκ τῆς γενετείρας τῶν εὑεργετῶν του, μὲ προσθήκην τριῶν νέων σχολῶν, τὴν τῶν ἀρχιτεκτόνων, τῶν χημικῶν μηχανικῶν καὶ τῶν τοπογράφων μηχανικῶν. Βραδύτερον ἔλειτούργησαν ἐπὶ τι διάστημα «Προσηρημέναι σχολαὶ μέσης βαθμίδος εἰς τὸ Πολυτεχνεῖον».

Κατὰ τὸ ὑπόδειγμα τῶν τελευταίων τούτων ἔχομεν μετὰ τὸν τελευταῖον πόλεμον ίδρυσιν δμοίων εἰς πλείονας ἐπαρχιακὰς πόλεις, τῶν δποίων ἢ ὁργάνωσις καὶ ἡ λειτουργία ἀδιαλείπτως βελτιωθται καὶ προάγεται, ἀφ' ὅτου ίδιᾳ συνεκεντρώθη ἐν τῷ 'Υπουργείῳ τῆς 'Εθνικῆς Παιδείας ἢ δλη διεύθυνσις τῆς 'Επαγγελματικῆς 'Εκπαιδεύσεως, ἢ πρότερον διεσπαρμένη εἰς πλείονα 'Υπουργεῖα.

"Η ίδιωτικὴ πρωτοβουλία συνεχῶς ἀπασχολεῖται μὲ ίδρυσιν 'Επαγγελματικῶν Σχολῶν τῶν τύπων, ίδιᾳ διὰ τὰ νέα ἐπαγγέλματα, τὰ δναφαινόμενα καὶ παγιούμενα λόγῳ τῶν προόδων τῆς τεχνικῆς καὶ τῆς οἰκονομίας.